

Tabrizli Saib

Ismail Djamili

تبریزلی صائب

(سئچیلمیش بئیتلر)

چئویرمن :

اسماعیل جمیلی

نشر اختر

صائب، محمدعلی، ۱۰۱۶ ـ ۱۰۸۶ ق.
[دیوان. ترکی - فارسی، برگزیده]
صائب (سئچیلمیش بئیتلر)/ چئویرمن اسماعیل
جمیلی.ـ تبریز: اختر، ۱۳۸۱.
۶۴ ص
فهرستنویسی براساس اطلاعات فیپا.
عنوان دیگر: صائب (تبریزلی محمد علی صائب).
سئچیلمیش بئیتلر.
۱. شعر فارسی ــ قرن ۱۱ق. ــ ترجمه شده به ترکی.
۲. شعر ترکی ــ قرن ۱۱ق. ــ ترجمه شده از فارسی.
الف.جمیلی، اسماعیل، ۱۳۳۵ .
مترجم. ب.عنوان. ج.عنوان:صائب (تبریزلی محمد علی
صائب)، سئچیلمیش بئیتلر.

PIR۶۳۷۶/آ۳۵ ۸ف۱/۴
۱۳۸۰
کتابخانه‌ملی‌ایران م۸۰-۲۵۷۸۳

تبریزلی‌صائب (تبریزلی محمد علی صائب، سئچیلمیش بئیتلر)
مترجم: اسماعیل جمیلی
مقدمه: محمد علی فرزانه
لیتوگرافی ترسیم/ چاپ اول/ ۱۳۸۱
۱۳۰۰ جلد/ رقعی/ ۶۴ صفحه/ ۶۰۰ تومان

مرکزپخش :تبریز، اول خیابان طالقانی، جنب داروخانه رازی
تلفن : ۵۵۳۰۱۷۶ (۰۴۱۱) ویا ۰۹۱۱۴۱۶۶۸۹۷
شابک ۳-۸۸-۶۷۵۶-۹۶۴ ISBN 964-6756-88-3

اؤن سؤز

اسماعیل جمیلی- شعرو ادب دونیامیزدا چیچکله نن آل- الوان داوو-دیلر(قیرزانتیملر) دن. بؤیوک سؤز استادیمیز " حبیب ساهر " ، منه معلم اولموشدور. من اونا ایلک دفعه شعرلرینی ائشیدندن سونرا قیرزانتیم آدی وئرمیشدیم.

شعرینده تجدد لیریزیمی نین ایلک بویالاری ایشاران شاعر، ایلک دفعه ایرانا قاییداندان سونرا اونون شعرینده اولان دؤنه- دؤنه درین لنمیش ائدراک و دویغولاری تأثیریندن چیخاریب خلق اوغروندا، یورد اوغروندا، عدالت و آزادلیق اوغروندا دؤیوشکن سلاحا چئویردی و بئله لیکله ده او، معاصر آذربایجان شعرینین سیمالاریندان بیری اولدو.....

صؤحبت اسماعیل جمیلی دن گئده جاقدی. اونون اؤزونو ایراندا بئله گؤرمه میشدیم. لاکن اونون تبریز دیالوگوندا تمیز دانیشدیغینی ائشیتمیش دیم. بئش ایل اول آلمانا ایلک فرهنگی سفریمده اونون ایکی قطعه شعرینی دینله دیم. او سانیلی لیریک شاعرلریمیزدن اولموش، طنز شعرینده غنی ارثمیزدن پای آپارمیش، کلاسیک ادبیاتیمیزلا آشنالیق قاتمیش و اونلارین

هامیساندان داها اؤنملی(مئس- مئدیا/ توپلوم بیلگیلر) ده اوستون بیلیک قازانمیش و آذربایجان مدنیتی خصوصدا درین معلوماتا یئیه لنمیش دیر.

سوروشدوم : ایندی حارادا یاشاییرسان ؟ دئدی : دانمارکدا، دئدیم : نه عجب ! بورداسان ؟ چوخ صمیمی و ارکؤیون دئدی : گلدیم سیزی گؤروم اؤزومده غرور دویدوم.

حله نسلیمیز صداقتینی قورویور. حله اورکلرده اولان معنوی باغلی لیغی ایپه- ساپا دوزمک اولور. بو معنوی باغلی لیق بیزی و وارلیغیمیزی قورویاجاق، بیزیم زمانین ضربه لری آلتیندا ازیلمیش قول- قانادیمیزا شفا اولاجاق، بیزی یئنه انگین افقلرده قاناد چالماغا سوق ائده جکدیر. او، اوتانا اوتانا شعرلریندن اوخودو و اونلاردان یعنی هم لیریک شعرلریندن و هم ده صائب تبریزی دن آذری توکجه سینه چئویردیگی تک بیت لردن منه نمونه لر و اؤرنکلر وئردی. بوندان علاوه، او بوگونکو مطبوعاتدا چیخان پارچالار دان آد چکدی ومنی اؤز بدیعی یارادیجیلیغی ایله بیرآز دها یاخینلاشدیردی

جمیلی نین لیریک شعریندن بو نمونه لر آراسیندا درین معنالی، بیچیم لی شعرلر وار. اونون لیریک شعرلری بیزیم جنوبی آذربایجاندا بوی آتان یاسمنین رایحه سینی داشیییر. سؤز قورولوشو، تشبیه لر، استعاره لر وکنایه لر یئرلی یئرینده ترنوم ائدیلیر. شعرلرین فلسفی- اجتماعی آنلامی بعضاً اونون بدیعی لیگینی اؤرتور. شعرین دیلی بعضاً کلاسیک شعریمیزین

مینیاتورلارینی گؤز اؤنونه گتیریر و بعضاً ده اونلاری تاریخی دویغولاریمیز، آرزولاریمیز، احساسلاریمیز، کدرلریمیز ایله سولاییر.

" سؤز " عنوانلی شعرده اولان افاده لر آدامی فضولی دیارینا، فضولی معبدینه آپاریر و اورادا سؤزله یئنی بیر باغلانتیبا یول آچیر :

سؤز

سؤز وارکی سؤیله نر آنجاق سؤز اولسون
سؤز وارکی، سؤیله نر یولا ایز اولسون.
سؤز وارکی نور ساچار قارانلیقلارا،
سؤز وارکی، کوی سالار اورتا توز اولسون.
سؤز وارکی بسله یر چیچک تیکاندان،
سؤز وارکی، دیره نر ایپک بئز اولسون.
سؤز وارکی غم قالار اسکی غم اوسته،
سؤز وارکی، سسله نر گولن اوز اولسون.....

ایلک باهار ۹۹ کپنهاک

اوزو گولرلیک، انسان سئورلیک، زحمته حؤرمت، یورد قایغیسی، توریاق قایغیسی، ائل قایغیسی، دیل قایغیسی، آزادلیق و شرفه سایغی شعره ملاحت و عزت قازاندیریر. اوزو گولرلیک، آرزویا قول- قاناد وئرمک و عؤمرو اؤزباشینا بوراخماماق شاعرین اولگوسو و دونیا گؤروشو دور :

باریشیق

بیرگون یاشانیری، وار اولان حیات
بوراخ دونن اولان دوننده قالسین.
یاشات سئوینجینی غمی- دردی آت
آرزو اومودلانیب قول- قاناد آچسین.
گلیب، گئدرگی دیر سایبلی گونلر
دگمز کئولگه سالا کئونلونه کدر.
بیرگون گئوررسن کی، سونودور یولون
عئمرو اؤزباشینا بوراخسا اگر.

یاز- ۹۹

گؤز شعرینده چاغلایان آلتیراسیون واله ائدیجی دیـر. بدیعیلیک بویـا لارین جالارینی جانلاندیریر، گؤز تکجه باخماغا یـوخ، هـم ده اونـو دیـل اچیب قونوشماغا بئله چاغیریر.

گؤزه لیم گؤزله گیلن گؤزلرینه وورمایا گؤز
یوخسا، گؤز- گؤز ائدیر اغیار اونو گؤرجک وورا گؤز.
سن گؤزآلتی گؤزون اولسون کی، گؤزونله گؤره سن،
چوخلاری گؤزلورو بیرگون منی گؤزدن سالا گؤز.
گؤزله مزدیم کی گؤزون گؤز- گؤزه گلدیکده یئنه
گؤز اؤنونده وئره گؤز داغی، تیکه یادلارا گؤز..... یاز،۹۱-۹۸

شاعرین یورد وتورپاق قایغیسی " غربت آخشـامی آذربایجان " آدلـی شعرینده آذربایجان حسرت وهجران شعرینین دریچه سین آچیر و اورکـلره یانغی ساچیر، آمما بو یانغی آلیشدیریب آلوولاندیرسا دا " آرزو تومورجـو- غوجان بوداغیندا یازین هوسیله گولور، گؤز آچـیر. " شعر اوزون اولسـا دا اونو بوردا گتیرمه گی جاییز گؤروروک.

قارانلیق قیجیدیر ایتی دیشینی
غربتین آخشامی بوزور دوداغین.
ییخیق دیواریندان خیال ائوینین
آرزو کئولگه لری کسیر آیاغین.
بوز باخیشلار اوگی- اوگی پیچیلدیر
دایاز گئولوشلرین آغلابیر گؤزو.
یالنیزلیق دئدیگین گؤرور ایشینی
آنلامسیز آنلارین تیتره ییر دیزی.
چن بوروین سئودا دوشرگه سیندن
قیریق بیر خاطیره اوزالدیر الین......
آرزو تومورجوغو جان بوداغیندا
یازین هوسیله گولور، گؤز آچیر.
" میشوو " دان بویلانان باختین اولدوزو
سونوندا یوردونا دؤنوب نور ساچیر.

تورپاغین عطریله آنا سئوگیسی
توزلو پرده لری وورور بیر یانا،
خیال قانادیندا وورغون کؤنلومو
بیرآن قوووشدورور آذربایجانا.

ایلک باهار- ۹۷- دانمارک

جمیلی نین شـاعرلیک یـارادیجی لیغینـدان هـئچ ده آشـاغی اولمایـان ایکینجی هنری، اونون فارس شعریندن و بیرینجی نوبـه ده صـائب تـبریزی دن مهارتله آذربایجان تورکجه سینه چئویردیگی تک بیت لردیر. من هـردن بو ایش ایله یعنی فارسجادان آذری تورکجه سینه شعر ترجومه ایشـی ایلـه اوغراشدیغیم اوچون، بو ایشین نه قدر چتین و مسئولیتلی اولدوغونـو بئلـه دویموشام و بیر کلمه نین یئرلی- یئرسیز اولدوغونو گؤتور- قوی ائتمکـده اوزون- اوزادی واخت کئچیرمیشم، بونا گؤره ده بو ایشین چتین لیگی ایله آز- چوخ تانیشام.

خصوصاً صائب کیمی بؤیوک سـؤز اوسـتادی و مینیاتوریسـتی کیمـی بعضاً بیر کتاب حکمت و دونیا گؤروشونو بیر بیتده قالیبلاشـدیرماق چـوخ دا آسان باشا گله سی ایش دگیل، لاکن جمیلی بو نهنگ بیتـلرین چئویرمـه سینده باشاریلی چیخمیشدیر. بو کیمی تک بیتلردن نه قدر نمونه گتیرسـک یئرلی سانیلیر :

پاک کن از غیبت مردم دهان خویش را،

ای که از مسواک هردم میکنی دندان سفید.
" سن کی هردم قیلیسان دیشلری میسواک ایله آغا،
نه اوچون غیبت ایله آغزینی ناپاک ائدیسن ؟ "

❊

نمیتوان غم دل را به خنده بیرون کرد
زخنده روئی گل، تلخی از گلاب نرفت.
گولوش ائتمز اوره گین دردوغمین جاندان ایراق،
گول، گولر اوزله گولابین آلابیلمز آجیسین.

❊

گفتگوی کفرودین آخر به یکجا میرسد،
خواب یک خواب است و باشد مختلف تعبیرها.
کفرایله دین سؤزو ان سوندا چاتار بیر مقاما،
گؤرولن بیر یوخودور، وار دگیشیک یوزمالاری.

❊

از جوانی نیست غیراز آه و حسرت در دلم
نقش پائی چند از این طاووس زرین بال ماند.
گنجلیکدن قالمامیش کؤنلومده حسرتدن ساوای،
وار ناخیشلی طاووسون یالنیز آیاغیندان نشان.

❊

چند بتوان ساخت موی خویش چون قیر از خضاب،
چون نمی گردد جوان دل، این سیه کاری چه سود ؟
نه قدر یاخمالیسان آغ ساچینا قاره خضاب ؟
اورک اولمازسا جوان، یوخ بو قارا ایشده ثواب.

*

کج خلق را به دشمنی خویش واگذار
آتش چه ها نمی کشد از دست خوی خویش.
کونازی بوشلا، او اؤز وارلیغی نین دوشمنی دیر،
آلووندان اؤزونو آیری توتانماز یانار اود.

*

خون خود ما به دوچشم تو نمودیم حلال،
باده از مردم مخمور گرفتن ستم است.
بیز حلال ائیله میشیک قانیمیزی گؤزلرینه،
ظلم دور وئرمییه سن باده نی مخمور الینه.

*

صائب ین دریا مضمونلاری و جمیلی نین اینجه ترجومه لری، اوقدر جانلی و ییغجام دیرکی، انسان اوره گی ایسته ییر بو دفترچه ده هرنه وار هامیسینی بوایا کؤچورسون !

صائب ین بو قدر گوجلو رئالیزمی و دونیا گؤروشلری سؤز دللاللار-ینین گؤزونده ملاحیظه سیزلیک، بی پروالیق سانیلیر. اسماعیل جمیلی اؤز انسانی- اخلاقی نورملاری ایله یاخشی و پیس آراسیندا یاراتدیغی قایغی و دویغو ایله، دونن بؤیوک سؤز اوستادی " محمدعلی صائب تبریزی "نین یاراتدیغی شعر و ادب دونیاسی نین دوامچیلاریندان بیری دیر. اسماعیل جمیلی لر بو گون خلقیمیزین دوشونجه دونیاسیندا صائب لرین دوغما وارثی اولاجاقلار.

م . ع. فرزانه- اردیبهشت ۷۹

*

سبکباران بشور آیند از هر حرف بی مغزی
بفریاد آورد اندک نسیمی نیستانی را.

تئز جوشار یونگول اولانلار ایچی بوش سؤزلردن
قارغیلیق حای قوپارار آستا اسن یئللردن.

Tez coşar yüngül olanlar içi boş sözlərdən
Qarğılıq hay qoparar asta əsən yellərdən

*

دیده از اشگ ودل از داغ و لب از آه پراست
عشق در هر گذری رنگ دگر میریزد.

گؤز یاشلا، کؤنول اودلا، سینه آهیله دولغون
عشقین بویاسی گئچدییی یئرلرده بیر اولمور.

Göz yaşla, könül odla, sinə ahilə dolğun
Eşqin boyası geçdiyi yerlərdə bir olmur

*

گوهر نمی فتد زبها از فتادگی
سهل است گر بخاک دو روزی فتاده ایم.

گؤهر یئره ده دوشسه آزالماز ده یریندن
دوشسن ده آیاقدان نئچه گون کؤنلونو سیخما !

Gövhər yerə də düşsə azalmaz dəyərindən
Düşsən də ayaqdan neçə gün könlünü sıxma !

*

*

مشو نومید اگر یک چند خون در دل کند چشمش
که خون را مشگ میگرداند آهوئیکه من دانم.

قان ائیله سه ده کونلونو او گؤزلر اوزولمه
قانی ده ییشیب میشگ ائله یر من بیلن آهو.

Qan eyləsə də könlünü o gözlər üzülmə
Qanı dəyişib mişg eləyər mən bilən ahu.

*

ماتم و سور جهان با یکدیگر آمیختست
آب می آید بچشم از خنده بی اختیار.

شنلیکله اکیزدیر کدری ماتمی دهرین
دورماز گؤزونون یاشی اگر گولسن اورکدن.

Şənliklə ekizdir kədəri matəmi dəhrin
Durmaz gözünün yaşı əgər gülsən ürəkdən

*

بود از موی سفید امید بیداری مرا
بالش پرگشت آنهم بهر خواب غفلتم.

ساچ آغاردیقدا اومورودوم بیرآز اولسون آییلام
او دا توک یاسدیقی اولدو سوره غفلت یوخوسو.

Saç ağardıqda umurdum bir az olsun ayılam
O da tük yasdıqı oldu sürə ğəflət yuxusu.

*

❊

طومار درد و داغ عزیزان دفته است

این مهلتی که عمر دراز است نام او.

آیریلان سئوگیلی جانلار غمینین طوماری تک

اوزادیقجا بو عومور نیسگیلی آرتیق بیریکیر.

Ayrılan sevgili canlar ğəminin tumarı tək
Uzadıqca bu ömür nisgili artıq birikir.

❊

عالم تمام یک گل بی خار میشود

دل را اگر زکینه مصفا کند کسی.

کینه توزونو آلسان اگر کونلون ائویندن

دنیاده نه وار ایسه تیکانسیز گوله بنزر.

Kinə tozunu alsan əgər könlün evindən
Dünyadə nə var isə tikansız gülə bənzər.

❊

دل خوش مشرب ما داشت جوان عالم را

شد همان روز جهان پیر که ما پیر شدیم.

ایله نن کؤنلوموزون شورو توتوب عالمی گنج

بیز قوجالدیقدا بیزایلن بو جهان دا قاریئر.

İlənən könlümüzün şuru tutub aləmi gənc
Biz qocaldıqda biz ilən bu cəhan da qaryer.

❊

❊

هزار نکته سربسته بی میانجی حرف

ز غنچه دهن تنگ یار می شنوم.

سوسسا دا نازلی یارین غنچه دوداغی اوخویور

سیغمایان سؤزلره مینلرجه کؤنول نامه سینی.

Sussa da nazlı yarın ğünçə dodadğı oxuyur
Sığmayan sözlərə minlərcə könül naməsini.

❊

آسیاب فلک از آب مروت خالی است

تادلت چاک چو گندم نشود نان مطلب.

دؤنمه ییر دهرین دییرمانیندا انصافین سویو

بوغداً تک باغرین یاریق اولمازسا وئرمز بیر فطیر.

Dönməyir dəhrin dəyirmanında insafın suyu
Buğda tək bağrın yarıq olmazsa verməz bir fətir.

❊

غیر از گهر عشق که پاینده و باقی است

باقی همه چون موج ز دریا گذرانند.

یالنیز عشقین گهری دنیادا سونسوز یاشایار

بو دنیزدن اؤتوشر دالغا کیمی هرنه کی وار.

Yalnız eşqin göhəri dünyada sonsuz yaşayar
Bu dənizdən ötüşər dalğa kimi hər nə ki var.

❊

❊

چهره آشفته حالان نامه وا کرده است
گرچه ما در عرض مطلب بر زبان افتاده ایم.

عاشقین یالواریشی اولسا دا دیللرده ناغیل
کؤنلونون گیزلی غمی سولغون اوزوندن اوخونور.

Aşiqin yalvarışı olsa da dillərdə nağıl
Könlünün gizli ğəmi solğun üzündən oxunur.

❊

بی محبت مگذران عمر عزیز خویش را
در بهاران عندلیب و در خزان پروانه باش.

سئوگی سیز قویما اؤتوشسون یاشامین بیر آن دا
ایلک باهار بلبله دؤن گلسه خزان اول کله بک.

Sevgisiz qoyma ötüşsün yaşamın bir an da
İlk bahar bülbülə dön gəlsə xəzan ol kələbək.

❊

من نه آنم که تراوش کند از من گله ای
میدهد خون جگر رنگ به بیرون چه کنم.

سانما واردیر گیله ییم یاکی آزالمیش دؤزوموم
جگریم قانیدی وئرمیش اوزه رنگین نه ائدیم.

Sanma vardır giləyim yaki azalmış dözümüm
Cigərim qanıdı vermiş üzə rəngin nə edim.

❊

❊

عمر خود کوتاه کرد و نامه خود را سیاه
هرکه " صائب " چون قلم سر در سر گفتار کرد.

کیم قلم تک " صائب " ا اولدو سؤز ایله باش باشا
قیسادیب اؤز عمرونو آغ یازیسین قیلدی قارا.

Kim qələm tək " Saib " a oldu söz ilə baş başa
Qısadıb öz ömrünü ağ yazısın qıldı qara.

❊

هرچه رفت از کف بدست آوردن آن مشکل است
چون کند گردآوری گل بوی غارت برده را.

الدن گئده نین بیر ده قایتماسی چتیندیر
گل غارت اولان عطری صبادن آلا بیلمز.

Əldən gedənin bir də qayıtması çətindir
Gül ğarət olan ətri səbadən alabilməz.

❊

تیر کج را از هدف دست تصرف کوته است
سخت خواب آلوده میتازی زمنزل نگذری.

یولو دوشمز الی چاتماز نیشانا ایری اوخون
مورگولو گؤزله چاپیتسان قالی منزل گئری ده.

Yolu düşməz əli çatmaz nişana əyri oxun
Mürgülü gözlə çapıtsan qalı mənzil geridə.

❊

❊

فلک با تنگ چشمان گوشه چشم دگر دارد
که چون فرزند کور آید شود چشم گدا روشن.
فلکین وار گؤزو دار گؤزلره باشقا گؤز ایلن
بالاسی گؤرمز اگر اولسا گدانین سئوینر.

Fələkin var gözü dar gözlərə başqa göz ilən
Balası görməz əgər olsa gedanın sevinər.

❊

هرچند که در پرده شرمند نکویان
چون باز نظر دوخته در فکر شکارند.
قارتال کیمی ایزلیر اوونو گؤزلورو چالسین
ساخلانسا اوتانج اؤرتوگو آلتیندا دا گؤزلر.

Qartal kimi izlir ovunu gözlürü çalsın
Saxlansa utanc örtügü altında da gözlər.

❊

تیره بختی لازم بخت بلند افتاده است
پای خودرا چون تواند داشتن روشن چراغ.
هر بختورین وار قارا باختلیق یازیسیندا
قسمت دگیلی اؤز دیبینه نورو چراغین.

Hər bəxtəvərin var qara baxtlıq yazısında
Qısmət dəgili öz dibinə nuru çırağın.

❊

❊

دامن شادی چو غم آسان نمی آید به دست
پسته را خون میشود دل تا لبی خندان کند.
غم کیمی گلمز اله آسان سئوینجین وصلتی
باغرینی قان ائتمه سه گولمز دوداغی پسته نین.

Ğəm kimi gəlməz ələ asan sevincin vəsləti
Bağrını qan etməsə gülməz dodağı püstənin.

❊

روی او خورشید را در پرده مشرق گداخت
با کدامین روی دیگر صبح خواهد شد سپید.
یاندی مشرقده گونش یارین اوزوندن اولدو کؤز
هانسی آغ اوزله آغاردار دان یئرین هرگون سحر.

Yandı məşriqdə günəş yarın üzündən oldu köz
Hansı ağ üzlə ağardar dan yerin hər gün səhər.

❊

پشه با شب زنده داری خون مردم میخورد
زینهار از زاهد شب زنده دار اندیشه کن.
مغ مغ گئجه یاتماز کی سورا قانینی خلقین
آلدانما اگر صبحه قدر اویماسا زاهد.

Mığ mığ gecə yatmaz ki sora qanını xəlqin
Aldanma əgər sübhə qədər uymasa zahid.

❊

❊

صبح امیدی که پنهانست در دلهای شب
میشود طالع از آن چاک گریبان غم مخور.

قوینوندا یاتیبدیر گئجه نین صبحون امیدی
بختین آچیلار دان یئری تک کؤنلونو سیخما.

Qoynunda yatındır gecənin sübhün ümidi
Bəxtin açılar dan yeri tək könlünü sıxma.

❊

چون شود دشمن ملایم احتیاط از کف مده
مکرها در پرده باشد آب زیر کاه را.

دشمنین اولسا ملایم یئنه ده سن سایق اول
گیزلی آلداتماسی واردیر سامان آلتیندا سویون.

Düşmənin olsa mülayim yenə də sən sayıq ol
Gizli aldatması vardır saman altında suyun.

❊

از بخت سیه نیست گذر اهل قلم را
بی چاک که دیده ست گریبان قلم را.

قلم اهلی اولابیلمز قارا بختیندن ایراق
کیم گؤروبدور قلمین باغری یاریق اولمادیغین.

Qələm əhli olabilməz qara bəxtindən iraq
Kim görübdür qələmin bağrı yarıq olmadığın.

❊

❊

اظهار عجز پیش ستمگر ز ابلهی است
اشک کباب باعث طغیان آتش است.

کیمسه یالوارسا اگر ظالمه سارساقلیق ائدیر
کبابین گؤز یاشی آخدیقجا اود آرتیق قودورار.

Kimsə yalvarsa əgər zalimə sarsaqlıq edir
Kəbabın göz yaşı Axdıqca od artıq qudurar.

❊

ریشه نخل کهن از نونهال افزونتر است
بیشتر دلبستگی دارد به دنیا پیر را.

یاشا دولدوقجا آغاج یئرده چوخالدار کؤکونو
حیاتا باغلی اولار گنج دن آرتیق قوجالار.

Yaşa dolduqca ağac yerdə çoxaldar kökünü
Həyata bağlı olar gəncdən artıq qocalar.

❊

به بیداری سرآور روزگار زندگی را
به زیر خاک اگر خواب فراغت در نظر داری.

دینج یاتماق ایسته ییر گر توپراق آلتیندا جانین
سور آچیق گؤزله آیق باشلا حیاتین هر آنین.

Dinc yatmaq istəyir gər torpaq altında canın
Sür açıq gözlə ayıq başla həyatın hər anın.

❊

❊

به چشم ظاهر اگر رخصت تماشا نیست
نبسته است کسی شاهراه دلهارا.

بو باخار گؤزله اگر اذن یوخوندور گؤروشه
باغلایان یوخدو اوره ک لر یولونو کیمسه سینه.

Bu baxar gözlə əgər izn yoxundur görüşə
Bağlayan yoxdu ürəklər yolunu kimsəsinə.

❊

به چشم بد مبین ای ساده دل ما تیره روزان را
که صد آئینه از یکمشت خاکستر شود بینا.

بیز قارا گونلولره باخمایین آلچاق گؤز ایلن
بیر اووج کولدن اولور گوزگولرین پارلاماسی.

Biz qara günlülərə baxmayın alçaq göz ilən
Bir ovuc küldən olur güzgülərin parlaması.

❊

دشمن خونخوار را کوته به احسان ساز دست
هیچ زنجیری به از سیری نباشد شیر را.

یاراماز دشمن الین وئردیگین احسان ایله کس
توخلوغون زنجیری تک یوخدور آلان اسلان اؤنون.

Yaramaz düşmən əlin verdigin ehsan ilə kəs
Toxluğun zənciri tək yoxdur alan əslan önün.

❊

❊

عقل کامل میشود از سرد و گرم روزگار
آب و آتش میکند صاحب برش شمشیر را

عقلی یئتگینله دیری دونیانین ایستی سویوغو
اودلا سو اولماسا اولمازدی قلنجین کسری.

Əqli yetginlədiri dünyanın isti soyuğu
Odla su olmasa olmazdı qılıncın kəsəri.

❊

نه همین موج ز آمد شد خود بی خبر است
هیچ کس را خبر از آمدن و رفتن نیست.

تکجه دالغا دگیلی اؤز دورومون آنلامایان
کیمسه بیلمیر هارا گلمیش هارایا گئتمه لیدیر.

Təkcə dalğa dəgili öz durumun anlamayan
Kimsə bilmir hara gəlmiş haraya getməlidir.

❊

شستن به شک گرد کدورت ز روی دل
آئینه را به دامن تر پاک کردن است.

کینه توزو شک ایله یویولماز هر اوره کدن
بیر یاش بئز ایله گوزگو توزون سیلمه یه بنزر.

Kinə tozu şəkk ilə yuyulmaz hər ürəkdən
Bir yaş bez ilə güzgü tozun silməyə bənzər.

❊

*

سرمه از فیض سفر مایه بینش گردید
صیقل تیرگی بخت جلای وطن است.

سرمه گزمکله گؤزون گؤرگوسونو آرتیردی
قارا بختین آچیلار ترک دیار ائتسن اگر.

Sürmə gəzməklə gözün görgüsünü artırdı
Qara bəxtin açılar tərki diyar etsən əgər.

*

مشت آبی میکند خواب گران را تارومار
قطره اشکی پی ویرانی ظالم بس است.

یوخو برک اولسا اونو بیرجه اووج سو داغیدار
ظالمی یخماغا بیر داملا دا گؤز یاشی یئتر.

Yuxu bərk olsa onu bircə ovuc su dağıdar
Zalimi yıxmağa bir damla da göz yaşı yetər.

*

نیست پروا تلخکامان را ز تلخیهای عشق
آب دریا در مذاق ماهی دریا خوشست.

آجیلیق چکسه بیری، عشق آجیسیندان آجیماز
دنیز ایچره بالیغا دادلی گلر ایچدیگی سو.

Acılıq çəksə biri, eşq acısından acımaz
Dəniz içrə balığa dadlı gələr içdigi su.

*

*

خنده از تنگی جا در دهنش غنچه شده ست
بوسه را راه سخن پیش لب یار کجاست.

یئر دار اولماقدان اولوب غنچه یار آغزیندا گولوش
اومما یئرسیز یئره یار ائیله یه احسان بیر اؤپوش.

Yer dar olmaqdan olub ğünçə yar ağzında gülüş
Umma yersiz yerə yar eyləyə ehsan bir öpüş.

*

می بده می بستان دست بزن پای بکوب
در خرابات نه از بهر نماز آمده ایم.

باده آل باده یئتیر چیلتیگی چال اویناگیلن
سن خراباته نماز ائیله مگه گلمه میسن.

Badə al badə yetir çiltigi çal oynagilən
Sən xərabatə nəməz eyləməgə gəlməmisən.

*

مشو از زیر دست خویش ایمن از زبردستی
که خون شیشه را نوشید جام آهسته آهسته.

الین آلتیندا اولان سانما کی سندن بیلیر آز
آستا- آستا شیشه نین قانینی جام ایچدی بوتون.

Əlin altında olan sanma ki səndən bilir az
Asta-asta şişənin qanını cam içdi bütün.

*

❋

ای زلف یار این همه گردنکشی چرا

آخر تو اوفتاده و ما هم فتاده ایم.

ساچلارین بورمالانیب دورسا دا قارشیمدا یئنه

او دا بیرگون دوشه جک من کیمی اوستن آشاغی.

Saçların burmalanıb dursa da qarşımda yenə
O da bir gün düşəcək mən kimi üstən aşağı.

❋

ندارد صرفه ای آئینه مارا جلا دادن

شود رسوای عالم هرکه رسوا میکند مارا.

یوخ قازانجی بیریسی سیلسه بیزیم گوزگوموزو

بیزی رسوا ائله ین دنیادا رسوا اولاجاق.

Yox qazancı birisi silsə bizim güzgümüzü
Bizi rüsva eləyən dünyada rüsva olacaq.

❋

گرهمه خانه کعبه ست که تعمیر مکن

تا توان کرد عمارت دل ویرانی را.

سعی گؤسترمه مرمت ائده سن کعبه ائوین

همت ائت بیر یخیلان کؤنلو عمارت قیلاسان.

Səy göstərmə mərəmmət edəsən kəbə evin
himmət et bir yıxılan könlü imarət qılasan.

❋

❋

موجیم که آسودگی ما عدم ماست

ما زنده از آنیم که آرام نگیریم.

دالغا کیمی ییک بیزلره دورغونلوق اؤلومدور

چالخانماقیلان وار ایدی، وارلیقدا حیات دا.

Dalğa kimiyik bizlərə durğunluq ölümdür
Çalxanmaqılan var idi, varlıq da həyat da.

❋

سنگین نمی شد این همه خواب ستمگران

می شد گر از شکستن دلها صدا بلند.

ظالمین اویغوسو دنیاده آغیر اولماز ایدی

چیخا بیلسیدی اگر قلبلرین سینما سسی.

Zalimin uyğusu dünyadə ağır olmaz idi
Çıxa bilseydi əgər qəlblərin sınma səsi.

❋

نیست اوج اعتبار پوچ مغزان را ثبات

کوزه خالی فتد زود از کنار بامها.

گؤوه نیلمز سؤزونه سارساق اگر وئرسه ده سؤز

بوش کوزه تئز بودوره ر دورسا قیراغیندا دامین.

Güvənilməz sözünə sarsaq əgər versə də söz
Boş küzə tez büdürər dursa qırağında damın.

❋

*

ما از این هستی ده روزه به جان آمده ایم

وای برخزر که زندانی عمر ابد است.

جانا گلدیک، یاشاماقدا نئچه گونلوک حیاتی

عؤمر زندانینا سونسوز قاپیلان خضره یازیق.

Cana gəldik, yaşamaqda neçə günlük həyatı
Ömr zindanına sonsuz qapılan xızra yazıq.

*

هست یک نسبت به نیک وبد دل بی کینه را

نیست صدر و آستانی خانه آئینه را.

یاخشیله پیسه عین باخار کین سیز اوره کلر

اولماز اشاغیله یوخاری گوزگو ائوینده.

Yaxşilə pisə eyn baxar kinsiz ürəklər
Olmaz əşağilə yuxarı güzgü evində.

*

از گلوی خود بریدن وقت حاجت همت است

ورنه هرکس وقت سیری پیش سگ نان افکند.

اؤز بوغازیندان کسیب احسان ائدن همت لیدیر

یوخسا هرکس اولسا توخ توللار ایته الجه چؤرک.

Öz boğazından kəsib ehsan edən himmətlidir
Yoxsa hər kəs olsa tox tullar itə əlcə çörək.

*

*

دوردستان را به احسان یاد کردن همت است

ورنه هرنخلی به پای خود ثمر می افکند.

صاحب همت اودور یادلارا احسان ائله سین

یوخسا هر بارلی آغاج باری تؤکر اؤز دیبینه.

Sahibi himmət odur yadlara ehsan eləsin
Yoxsa hər barlı ağac barı tökər öz dibinə.

*

بسکه می آید بناز از چشم او بیرون نگاه

چند جا تا خانه آئینه منزل میکند.

ائله نازیله سوزور نازلی گؤزوندن باخیشی

یئتمه میش گوزگیه گؤزلردن اوزاق یاسلانیری.

Elə nazilə süzür nazlı gözündən baxışı
Yetməmiş güzgiyə gözlərdən uzaq yaslanırı.

*

عالمی دیگر بدست آور که در زیر فلک

گر هزاران سال میمانی همین روزو شب است.

دگیشیلمز گئجه گوندوز نئچه مین ایل یاشاسان

بو گؤی آلتیندا چالیش باشقا بیر عالم تاپاسان.

Dəgişilməz gecə gündüz neçə min il yaşasan
Bu göy altında çalış başqa bir aləm tapasan.

*

*

کعبه و بتکده بی جلوه مستانه یار

آسیابیست که انداخته اند آبش را

کعبه ده بتخانادا اولماسا جانان گؤروشو

بونا بنزر کی دگیرماندا کسیلمیش اولا سو.

Kəbədə bütxanada olmasa canan görüşü
Buna bənzər ki dəgirmanda kəsilmiş ola su.

*

فریب مهربانی خوردم از گردون ندانستم

که در دل بشکند خاری که بیرون آرد از پایم.

اوزومه گولدو فلک بیلمه دیم اویدوم نه بیلیم

سانجاجاقدیر اوره یه چکسه ایاقدان تیکانی.

Üzümə güldü fələk bilmədim uydum nə bilim
Sancacaqdır ürəyə çəksə ayaqdan dikanı.

*

آنکه می گوید قیامت برنمی خیزد کجاست

تا درآن مژگان تماشای صف محشر کند.

گؤرمه میش سئوگیلیمی سؤیلمه یوخدور عرصات

باخ او کیپریکلرینه سئیر ائله محشر صفینی.

Görməmiş sevgilimi söyləmə yoxdur ərəsat
Bax o kipriklərinə seyr elə məhşər səfini.

*

*

دل میرود به حلقه زلفش به پای خود

دام آنچنان خوشست و شکار اینچنین خوشست.

ساچینین قیوریمینا کؤنلوم ایاق ایله دوشور

تله نین ائیله سی خوشدور شکارین دا بئله سی.

Saçının qıvrımına könlüm əyaq ilə düşür
Tələnin eyləsi xoşdur şikarın da beləsi.

*

قطره آبی که دارد در نظر گوهر شدن

از کنار ابر تا دریا تنزل بایدش.

بیر داملا سو ایسترسه اگر گوهره دؤنسون

گؤیلردن اوزوب آل، دنیزه دوشمه سه اولماز.

Bir damla su istərsə əgər gohərə dönsün
Göylərdən üzüb əl, dənizə düşməsə olmaz.

*

چون گذارد خشت اول برزمین معمار کج

گر رساند برفلک باشد همان دیوار کج.

باشلایارکن ایری قویسا کرپیجی معمار یئره

ایری دیر دیوار سونوندا چاتسا دا باشی گؤیه.

Başlayarkən əyri qoysa kərpici memar yerə
Əyrydyr divar sonunda çatsa da başı göyə.

*

*

دست طمع که پیش کسان می کنی دراز
پل بسته ای که بگذری از آبروی خویش.

ائتسن آج گؤزلولوک آچسان آلینی اؤزگه سینه
سانکی بیر کؤرپو سالیرسان کئچه سن آبریندان.

Etsən acgözlülük açsan əlini özgəsinə
Sanki bir körpü salırsan keçəsən abrından.

*

درون خانه خود هرگدا شهنشاهی است
قدم برون منه از حد خویش و سلطان باش.

هر دیلنچی اؤز ائوینده شاه تکین فرمان وئرر
سنده گل چیخما جزیغدان اؤز ائوینده سلطان اول.

Hər dilənçi öz evində şah təkin fərman verər
Sən də gəl çıxma cızığdan öz evində sultan ol.

*

لب نهادم به لب یار و سپردم جان را
تا به امروز به این مرگ نمردست کسی.

لب لب یاره قویوب جانیمی تاپشیردیم اونا
اؤلمه یب بؤیله اؤلومله کیمیسی بو گونه تک.

Ləb ləbi yarə qoyub canımı tapşırdım ona
Ölməyib böylə ölümlə kimisi bu günə tək.

*

*

بگیر جان و بده بوسه ای درآخر حسن
که این متاع دراین چند روزه شیرین است.

آل بوجانی وئرگیلن بیر بوسه حسنون سولمادان
چون بو مالین آل وئری بیرنئچه گون شیرین اولار.

Al bu canı vergilən bir busə hüsnün solmadan
Çün bu malın al veri bir neçə gün şirin olar.

*

از دور نیفتد قدح تلخ مکافات
زهری که چشیدی نتوانی نچشانی.

آجی دا اولسا مکافات جامی دؤوره گزر
زهر ایچدیرسن اگر دادمالیسان بیرگون اؤزون.

Acı da olsa mukafat camı dövrə gəzər
Zəhr içdirsən əgər dadmalısan bir gün özün.

*

به عزم صید چون آیی به صحرا در تماشایت
چو مژگان از دو جانب صف کشد آهوی صحرائی.

اووا چیخسان چؤله اوولار سنی بیر گؤرمک اوچون
کیپریگین صفلری تک هر ایکی یاندان دوزولور.

Ova çıxsan çölə ovlar səni bir görmək üçün
Kiprigin səfləri tək hər iki yandan düzülür.

*

❉

گفتگوی عشق با اهل خرد حیف است حیف

این جواهر سرمه را نتوان به چشم کور ریخت.

حیف دیر عاقیل لریلن سؤز دانیشماق عشقدن

بو جواهر سرمه نی چکمزله گؤرمز گؤزلره.

Heyf dir aqillərilən söz danışmaq eşqdən
Bu cəvahir sürməni çəkməzlə görməz gözlərə.

❉

گاه در خواب گهی مست و گهی مخمور است

چشم پرکار تو کی حال مرا می داند.

یا یاتیبدیر، یا خماردیر، یا دا مستانه گزیر

وقتی یوخدور گؤزونون بیر بیله حالیم نئجه دیر.

Ya yatıbdır, ya xumardır, ya da məstanə gəzir
Vəqti yoxdur gözünün bir bilə halım necədir.

❉

هر ستم از چشمش آید عذر می خواهد لبش

تلخی بادام را شکر تلافی می کند.

نه ظولوم گلسه گؤزوندن، دوداغین عذر دیلر

بادامین آجیسینی اوسته له ییر شهد و شکر.

Nə zülüm gəlsə gözündən, dodağın üzr dilər
Badamın acısını üstələyir şəhdü şəkər.

❉

❉

کردم نهفته در دل صد پاره راز عشق

غافل که بیش میشود از رنگ بوی گل.

گیزلی توتدوم عشق سرین بو سینیق کؤنلومده من

بیلمه دیم گولده قوخو گوجلو اولارمیش رنگدن.

Gizli tutdum eşq sirrin bu sınıq könlümdə mən
Bilmədim güldə qoxu güclü olarmış rəngdən.

❉

جنگ دارد ظالم از بی آلتی با خویشتن

خون خودرا می خورد گرگیکه دندان ریخته.

اؤز اؤزیلن ساواشار اولماسا ظالیمده یاراق

دیشلرین تؤکموش اولان قورد ایچر اؤز قانینی.

Öz özilən savaşar olmasa zalimdə yaraq
Dişlərin tökmüş olan qurd içər öz qanını.

❉

جمع سازد برگ عیش از بهر تاراج خزان

در بهار آنکس که می بندد در بستان خویش.

گول چاغی گولشنینین باغلاسا باغبان قاپیسین

بسله ییر گو- چیچگی سون باهارین غارتینه.

Gül çağı gülşəninin bağlasa bağban qapısın
Bəsləyər gül-çiçəgi son baharın ğarətinə.

❉

*

اگر صد بار برخیزد همان برخاک بنشیند
ببال دیگران هرکس بود چون تیر پروازش.

توپراغا توش اولاجاق یوز کره ده قالخسا یئنه
اوخ کیمی کیم کی چیخا اؤزگه قانادیله گؤیه.

Torpağa tuş olacaq yüz kərə də qalxsa yenə
Ox kimi kimki çıxa özgə qanadilə göyə.

*

شوق در هردل که باشد مطربی در کار نیست
بی دف و نی می کند گردون مینا فام رقص.

هر کؤنولده شوق وارسا، چال چاغیر لازیم دگیل
تار- قاوال سیز اوینایان بو قبهٔ دوواره باخ !

Hər könüldə şoq varsa, çal çağır lazim dəgil
Tar-qavalsız oynayan bu qübbəyi dəvvarə bax !

*

طلب دل مکن از زلف که جان میبازد
دزد را هرکه شب تار بدنبال شود.

ایسته مه کؤنلونو زلفوندن، اولار جانی هلاک
اوغرونون کیم دالینا دوشسه قارانلیق گئجه ده.

İstəmə könlünü zülfündən, olar canı həlak
Oğrunun kim dalına düşsə qaranlıq gecədə.

*

*

گرچه من چون غنچه دارم مهر خاموشی به لب
نگهت گل می کند تفسیر فریاد مرا.

دوداغیم غنچه کیمی باغلی قالیب دینمه سه ده
گل یوزار اؤز قوخوسیله غمیمین هایقریغین.

Dodağım ğünçə kimi bağlı qalıb dinməsə də
Gül yozar öz qoxusilə ğəmimin hayqırığın.

*

برنمی خیزد صدا از دست چون تنها بود
دست دادن نفس را امداد شیطان کردنست.

سؤیله میشلر اسگیدن " چیخماز تک آلدن سس " سؤزون
وئرمه آل اؤز نفسینه امداد شیطان ائیله مه.

Söyləmişlər esgidən " çıxmaz tək əldən səs " sözün
Vermə əl öz nəfsinə imdadi şeytan eyləmə.

*

زر میندوز که چون خانه پر از شهد شود
آنزمان وقت جلای وطن زنبور است.

تاماهین آز ائله، یغما ائوینه دنیا مالین
پتگی دولموش آری ترک دیار ائتمه لیدیر.

Tamahın az elə, yığma evinə dünya malın
Pətəgi dolmuş arı tərki diyar etməlidir.

*

❋

گرچه جان ما به ظاهر هست از جانان جدا

موج را نتوان شمرد از بحر بی پایان جدا.

اوزده آیری اولسا دا بو جانیمیز جاناندان

دالغانین کیمسه آییرماز وارلیغین عمانیدان.

Üzdə ayrı olsa da bu canımız canandan
Dalğanın kimsə ayırmaz varlığın ummanıdan.

❋

جنبش گهواره خواب طفل را سازد گران

از تنزل بیش محکم میشود بنیاد ما.

بشیگین ترپه نیشی کؤرپه اوچون لایلای دیر

تیتره ییش برکیده جک بیزلرین آرتیق تملین.

Beşigin tərpənişi körpə üçün laylaydır
Titrəyiş bərkidəcək bizlərin artıq təməlin.

❋

نعمتی چون سیر چشمی نیست درخوان وجود

بی نیاز از بحر دارد آب این گوهر مرا.

گؤزو توخلوق کیمی جان سفره سینین نعمتی یوخ

دگر عمانلارا بیر قطره سویو بو گهرین.

Gözü toxluq kimi can süfrəsinin ne'məti yox
Digər ummanlara bir qətrə suyu bu göhərin.

❋

❋

خنده بی درد سازد دردمندان را ملول

سیر گلشن می کند غمگین دل ناشاد را.

دردسیز گولسه اگر دردلی نین آرتار کدری

توتولار غملی کؤنول سیر گلستان ائله سه.

Dərdsiz gülsə əgər dərdlinin artar kədəri
Tutular ğəmli könül seyri gülüstan eləsə.

❋

مستمع صاحب سخن را برسر شوق آورد

غنچه خاموش بلبل را به فریاد آورد.

دینله یندیر گتیرن شوقه سؤزون صاحیبینی

غنچه نین سوسماسی دیر بلبلی فریاده سالان.

Dinləyəndir gətirən şövqə sözün sahibini
Ğünçənin susmasıdır bülbülü fəryadə salan.

❋

دزدی بوسه عجب دزدی پر منفعتی است

که اگر باز ستانند دو چندان گردد.

نه یامان فایدالیدیر، ائتسن اؤپوش اوغرولوغون

کی قازانجین ایکی قاتدیر آلالار سندن اگر.

Nə yaman faydalıdır, etsən öpüş oğruluğun
Ki qazancın iki qatdır alalar səndən əgər.

❋

❊

بسکه بد می گذرد زندگی اهل جهان

مردم از عمر چو سالی گذرد عید کنند.

یاشاماق اهل جهانه چتین اولموش ائله کی،

عؤمرودن بیر ایل اؤترکن هامی بایرام ائله یر.

Yaşamaq əhli cəhanə çətin olmuş elə ki,
Ömrüdən bir il ötərkən hamı bayram eləyir.

❊

برنمی داریم دست از زلف مشگین سخن

چون قلم چندانکه زخم تیغ برسر میخوریم.

چکمه ریک آل هورمه هورمه قاره زلفوندن سؤزون

سؤز یولوندا نی قلم تک گر یاریلسا باشیمیز.

Çəkmərik əl hörmə hörmə qarə zülfündən sözün
Söz yolunda ney qələm tək gər yarılsa başımız.

❊

درآن گلشن که دارد جلوه طاووس هز زاغی

همان بهتر که زیر بال وپر باشد سر بلبل.

اول باغدا کی، طاووس یئرینی قارغالار آلمیش

بلبل گرک اؤرتسون باشینی قول- قاناد ایله.

Ol bağda ki, tavus yerini qarğalar almış
Bülbül gərək örtsün başını qol-qanad ilə.

❊

❊

گلوی خویش عبث پاره میکند بلبل

چو گل شکفته شود در چمن نمی ماند.

یئرسیز یئره بلبل بوغازین ائیلیری پاره

گلشنده آچیلسا گل اگر قالمایاجاقدیر.

Yersiz yerə bülbül boğazın eyliri parə
Gülşəndə açılsa gül əgər qalmayacaqdır.

❊

از حادثه لرزند بخود قصر نشینان

ما خانه بدوشان غم سیلاب نداریم.

تیتره رلر اولای اولسا سرایدا یاشایانلار

یوخ قورخو بیز ائوسیزلره سئللر بئله آخسا.

Titrərlər olay olsa sərayda yaşayanlar
Yox qorxu biz evsizlərə sellər belə axsa.

❊

مریز آب روی خود برای نان کاین آب

چو رفت نوبت دیگر بخود نمی آید.

اوزونون تؤکمه سویون بیرجه تیکه اکمک اوچون

تؤکولوب گئتسه بو سو بیر ده قایتماز یئرینه.

Üzünün tökmə suyun bircə tikə ekmək üçün
Tökülüb getsə bu su bir də qayıtmaz yerinə.

❊

*

با خیال یار دریک پیرهن خوابیده ام.

بر ندارد سر زبالین هرکه بیدارم کند.

من خیال یار ایله، بیر کؤینک ایچره یاتمیشام

کیم اویادیرسا منی یاتدیغی یئردن دورماسین.

Mən xəyali yar ilə bir köynək içrə yatmışam
Kim oyadırsa məni yatdığı yerdən durmasın!

*

شکایت نامه ما سنگ را در گریه می آرد

مهیای گرفتن شو دگر مکتوب ما بگشا.

داشلار آغلار ائشیده دردیمیزین شکوه سینی

قیل مهیا اؤزونو سونرا بیزیم مکتوبو آچ.

Daşlar ağlar eşidə dərdimizin şikvəsini
Qıl mühəyya özünü sonra bizim məktubu aç.

*

خنده رسوا مینماید پسته بی مغز را

چون نداری مایه از لاف سخن خاموش باش.

ایچی یوخ پسته نی اؤز گولمه گی رسوا ائله دی

دئمه گه یوخسا سؤزون یاخشی بودور دینمه یه سن.

İçi yox püstəni öz gülməgi rüsva elədi
Deməgə yoxsa sözün yaxşı budur dinməyəsən.

*

*

درمقام حرف برلب مهر خاموشی زدن

تیغ را زیر سپر درجنگ پنهان کردنست.

دینمه مک دینمک یئرینده بنزه یر اول خنجره

گیزله نر دعوا گوننده آرخاسیندا قالخانین.

Dinməmək dinmək yerində bənzəyər ol xəncərə
Gizlənər də'va günündə arxasında qalxanın.

*

دل در خم آن زلف ندانم به چه روز است

در خانه تاریک گهر رنگ ندارد.

کؤنلوم خم زلفونده قالیبدیر نئجه بیلمم

ائو اولسا قارانلیق گهرین رنگی گؤرونمز.

Könlüm xəmi zülfündə qagıbdır necə bilməm
Ev olsa qaranlıq göhərin rəngi görünməz.

*

معیار دوستان دغل روز حاجت است

قرضی برای تجربه از دوستان طلب.

دوستلوغون وارسا سیناغی او دا حاجت گونودور

یوخلا بورج ایله کیمی دوست سانیرسان اؤزونه !

Dostluğun varsa sınağı o da hacət günüdür
Yoxla borc ilə kimi dost sanırsan özünə!

*

❊

صحبت غنیمت است به هم چون رسیده ایم

تاکی به هم رسد این تخته پاره ها ؟

یار ایله نعمت صحبت وار اگر قدرینی بیل

بیرده هیهات ینه وصلت اوچون فرصت اولا !

Yar ilə ne'məti söhbət var əgər qədrini bil
Birdə heyhat yenə vəslət üçün fürsət ola !

❊

صد جان بهای بوسه طلب می کند ز خلق

دیگر مگر کسی لب خندان ندیده است !

بیر اؤپوش وئرمگه یوز جان آلیری عاشقدن

سانکی تکجه بیر اونون غنچه یه بنزر دوداغی !

Bir öpüş vermegə yüz can alırı aşiqdən
Sanki təkcə bir onun ğünçəyə bənzər dodağı !

❊

به تماشای سر زلف تو عقل از سرمن

نه چنان رفت که دیگر به سرم باز آید.

بیر باخارکن ساچینا باشدان اوچورتدو هوشومو

ائیله کی بیرده گمان یوخ گئری دؤنسون یئرینه.

Bir baxarkən saçına başdan uçurtdu huşumu
Eyləki bir də güman yox geri dönsün yerinə.

❊

❊

مرا زیاد تو برد و ترا زدیده من

ستم زمانه از این بیشتر چه خواهد کرد ؟

سن گؤزومدن گئده لی، چیخدی یادیندان یادیم

دخی بوندان یوخاری ظلم، فلک نئیله یه جک ؟

Sən gözümdən gedəli, çıxdı yadından yadım
Dəxi bundan yuxarı zülm, fələk neyləyəcək ?

❊

دو سه روزی به مراد تو اگر گشت فلک

مشو از گردش این مهره غلطان غافل.

گووه نیلمز بو یووارلاق فلکین دؤنمه سینه

اولما غافل، نئچه گون اولسا مرادینجا سنین.

Güvənilməz bu yuvarlaq fələkin dönməsinə
Olma ğafil, neçə gün olsa muradınca sənin.

❊

به هرکه هرچه دهی نام آن مبر " صائب "

که حق خود طلبیدن کم از گدائی نیست.

" صائب " ا چکمه اوزه هرنه وئریرسن بیرینه

حقینی ایستمک عالمده دیلنمک کیمی دیر.

" Saib " a çəkmə üzə hərnə verirsən birinə
Hqqini istəmək aləmdə dilənmək kimidir.

❊

❊

خون خود ما به دو چشم تو نمودیم حلال
باده از مردم مخمور گرفتن ستم است.

بیز حلال ائیله میشیک قانیمیزی گؤزلرینه
ظلم دیر وئرمیه سن باده نی مخمور اولانا.

Biz həlal eyləmişik qanımızı gözlərinə
Zülmdür verməyəsən badəni məxmur olana.

❊

به عیب خویش به پرداز تا شوی بی عیب
مباش آینهٔ عیب دیگران زینهار.

دوشون اؤز عیبینی قیل چاره سینی
اولما عیب آیناسی سن آیریلارا.

Düşün öz eybini qıl çarəsini
Olma eyb aynası sən ayrılara.

❊

زچشم شوخ تو شد ملک صبر زیروزبر
به یک نگاه کسی کشوری بهم نزده است.

صبر مولکون او گؤزون غمزه سی آلت- اوست ائله ییب
کیم ووروب بیر بیرینه ئولکه نی بیر باخماق ایلن.

Səbr mülkün o gözün ğəmzəsi alt-üst eləyib
Kim vurub bir birinə ölkəni bir baxmaq ilən.

❊

❊

کام دل نتوان گرفتن از جهان بی روی سخت
آتش آوردن برون از سنگ کار آهن است.

اوزسوزلوک ایله دنیادا مقصوده چاتیلماز
ایشده پولاد ایستیر کی چیخارسین اودو داشدان.

Üzsüzlük ilə dünyada məqsudə çatılmaz
İşdə polad istir ki çıxarsın odu daşdan.

❊

به تنگ چشمی سوزن چه تابها که نخورد
هنوز رشته امید را گسستن نیست.

گؤزو دار اینه اوچون آلسا دا چوخ توو جانینا
اومودون ساپی اوزولماق ندی بیلمیر هله ده.

Gözü dar iynə üçün alsa da çox tov canına
Umudun sapı üzülmaq nədi bilmir hələ də.

❊

دزد را دنبال رفتن جان بغارت دادن است
دل عبث دنبال آن خال سیه افتاده است.

اوغرونو قووسا بیری اؤز جانینا قصد ائدیری
بو ش یئره دوشموش اوره ک اول قارا خالین پشینه.

Oğrunu qovsa biri öz canına qəsd ediri
Boş yerə düşmüş ürək ol qara xalın peşinə.

❊

❋

بحر از باد مخالف میشود شوریده سر

از نصیحت مست را هشیار کردن مشگل است.

اؤیود ایله، سؤز ایله، کئفلی چتیندیر آییلا

ترس اَسن یئللر ایله دالغاسی آرتار دنیزین.

Öyüd ilə, söz ilə, kefli çətindir ayıla
Tərs əsən yellər ilə dalğası artar dənizin.

❋

کج خلق را به دشمنی خویش وا گذار

آتش چه ها نمی کشد از دست خوی خویش.

کونازی بوشلا، او اؤز وارلیغینین دشمنی دیر

الووندان اؤزونو آیری توتانماز یانار اود.

Konazı boşla, o öz varlığının düşmənidir
Əlovundan özünü ayrı tutanmaz yanar od.

❋

مگیر از دهن خلق حرف را زنهار

به آسیا چو شدی پاسدار نوبت باش.

دانیشارکن بیری سعی ائیله سؤزون کسمه یه سن

سیرانی ساخلاگیلن دوشسه دگیرمانه یولون.

Danışarkən biri səy eylə sözün kəsməyəsən
Sıranı saxlagilən düşsə dəgirmanə yolun.

❋

❋

از خود آرایان نمی باید بصیرت چشم داشت

عیب پیش پا نیاید در نظر طاووس را.

اؤیوننلر آراسیندا گؤره مزسن گؤز آچیق

اؤز ایاقیندا اولان عیبینی طاووس گؤره مز.

Öyünənlər arasında görəməzsən göz açıq
Öz əyaqında olan eybini tavus görəməz.

❋

میهمان گرچه عزیز است ولی همچو نفس

خفه میسازد اگر آید و بیرون نرود.

چوخ عزیزدیر قوناق آنجاق یئنه بنزر نفسه

کی گلیب بیلمه سه گئتماق بوغولار ائو ائیه سی.

Çox əzizdir qonaq ancaq yenə bənzər nəfəsə
Ki gəlib bilməsə getmaq boğular ev eyəsi.

❋

مخور " صائب " فریب فضل از عمامهٔ زاهد

که درگنبد ز بی مغزی صدا بسیار می پیچد.

فضل اوما " صائب " ا عمامه سیندن زاهدین

چوخ کورولدار بئینی بوش گنبذلرین آلتیندا سس.

Fəzl umma " Saib " a əmmaməsindən zahidin
Çox guruldar beyniboş günbəzlərin altında səs.

❋

❊

ز سیر دائمی چرخ میشود معلوم
که در بساط زمین جای آرمیدن نیست.

گئجه گوندوز دؤنوشوندن گؤرونور بو فلکین
یوخدو دینجلمگه بیر یئر بو یئر اوستونده بیزه.

Gecə gündüz dönüşündən görünür bu fələkin
Yoxdu dincəlməgə bir yer bu yer üstündə bizə.

❊

خم نگردد بی ثمر شاخی و از بی حاصلی
خجلت بسیار از این قد دوتا داریم ما.

بار گتیردیکده بوتاغلار باش آییر بارسیز اولان
آییلن قددیمی گؤردوکده خجالت چکیره م.

Bar gətirdikdə butağlar baş əyər barsız olan
Əyilən qəddimi gördükdə xəcalət çəkirəm.

❊

رسیده ای به لب گور کج روی بگذار
نگشته راست به سوراخ هیچ مار نرفت.

چاتیر عؤمرون باشا گل آیریلیغی بوشلاگیلن
سوزه بیلمز یووایا اؤنجه ایلان اولماسا دوز.

Çatır ömrün başa gəl ayrılığı boşlagilən
Süzəbilməz yuvaya öncə ilan olmasa düz.

❊

❊

جمع کردن خویش را در عهد پیری مشکل است
پیش رو نتوان گرفتن لشکر برگشته را.

چتین ایشدیر قوجالیقدا یئنیدن توپلاناسان
گئرییه دؤنسه قوشون کیمسه کسنمز اؤنونو.

Çətin işdir qocalıqda yenidən toplanasan
Geriyə dönsə qoşun kimsə kəsənməz önünü.

❊

نیست دلگیری زکوه بیستون فرهاد را
عشق چون مشاطه گردد سنگ خارا هم خوش است.

بیستون داغیندان اولماز کؤنلو غملی فرهادین
عشق اگر مشاطه اولسا قاره داشدا خوش گلیر.

Bistun dağından olmaz könlü ğəmli Fərhadın
Eşq əgər məşşatə olsa qarə daş da xoş gəlir.

❊

میرسد آزار بد گوهر به نزدیکان فزون
زخم اول از نیام خود بود شمشیر را.

اؤز یاووقلارینا پیسلیک چوخ ائدر ذاتی قریق
شمشیرین ایلک یاراسی اؤز قینینا قسمت اولور.

Öz yavuqlarına pislik çox edər zatı qırıq
Şəmşirin ilk yarası öz qınına qismət olur.

❊

❊

پا منه بیرون زحد خویش تا بینا شوی

نیست حاجت با عصا درخانهٔ خود کور را.

بیلسن اؤز اؤلچونو آیدینلیق اولار ایشده اؤنون

اؤز ائوینده کورا لازیم دگیلی آلسین عصا.

Bilsən öz ölçünü aydınlıq olar işdə önün
Öz evində kora lazim dəgili alsın əsa.

❊

سینه ها را خاموشی گنجینهٔ گوهر کند

یاد دارم از صدف این معنی سربسته را.

دینمه مزلیک سینه نی گوهرلرین گنجی قیلار

بو سؤزو من آغزی باغلی بیر صدفدن دویموشام.

Dinməməzlik sinəni gohərlərin gənci qılar
Bu sözü mən ağzı bağlı bir sədəfdən duymuşam.

❊

میکند در سنگ خارا داغ تنهائی اثر

بیستون خاموش شد تا کوهکن از پا فتاد.

داش اوره کلر دایانانماز غمینه آیریلیغین

بیستون گورلامادی فرهاد آیاقدان دوشه لی.

Daş ürəklər dayananmaz ğəminə ayrılığın
Bistun gurlamadı Fərhad ayaqdan düşəli.

❊

❊

از جوانی نیست غیر از آه و حسرت در دلم

نقش پائی چند از این طاووس زرین بال ماند.

گنجلیکدن قالمامیش کؤنلومده حسرتدن سووای

وار ناخیشلی طاووسون یالنیز آیاغیندان ایزی.

Gənclikdən qalmamış könlümdə həsrətdən suvay
Var naxışlı tavusun yalnız ayağından izi.

❊

روح بیجا از شکست جسم میلرزد ز خویش

پسته چون از پوست می آید برون در شکر است.

یئرسیز یئره جان تیتره ییری جسم سینارکن

پسته شکر ایله قاتیشار چیخسا قابیقدان.

Yersiz yerə can titrəyiri cism sınarkən
Püstə şəkər ilə qatışar çıxsa qabıqdan.

❊

امیدوار چنانم که عشق زخم مرا

رفو برشتهٔ آن زلف مشکفام کند.

اومودوم واردی سونوندا اوره گیم پاره سینی

عنبرین ساچلار ایلن سئوگی رفو ائیله یه جک.

Umudum vardı sonunda ürəgim parəsini
Ənbərin saçlar ilən sevgi rüfu eyləyəcək.

❊

❊

دندان ما زخوردن نعمت تمام ریخت

اندوه روزی از دل ما کم نمی شود.

آغزیمیزدا قالمادی نعمت یئمکدن بیرجه دیش

روزونون دردی اوره کدن اَسکیک اولماق بیلمه یر.

Ağzımızda qalmadı ne'mət yeməkdən bircə diş
Ruzunun dərdi ürəkdən əskik olmaq bilmədi.

❊

از لال هر انگشت زبانیست سخنگوی

یک در چو شود بسته گشایند دری چند.

هربارماغی لالین قونوشان بیر دیله بنزر

باغلی ایسه اگر بیر قاپی چوخلاری آچیق دیر.

Hər barmağı lalın qonuşan bir dilə bənzər
Bağlı isə əgər bir qapı çoxları açıqdır.

❊

از تیر آه مظلوم ظالم امان نیابد

پیش از نشانه خیزد از دل فغان کمان را.

ظالمه یوخ مظلومون تیر فغانیندان امان

اوخ نشانه دیمه میش قالخار کمانین ناله سی.

Zalimə yox məzlumun tiri fəğanından əman
Ox nişanə dəyməmiş qalxar kəmanın naləsi.

❊

❊

گفتگوی کفرودین آخر به یکجا میرسد

خواب یک خواب است و باشد مختلف تعبیرها.

کفر ایله دین سؤزو آن سوندا چاتار بیر مقاما

گؤرولن بیر یوخودور واردی دگیشیک یوزمالاری.

Küfr ilə din sözü ən sonda çatar bir məqama
Grülən bir yuxudur var dəgişik yozmaları.

❊

گر بخاطر آورد فرهاد صد نقش غریب

تیشه چون برسنگ زد شیرین مصور میشود.

یوزلرجه یابانجی ناخیشی دویسا دا فرهاد

شیرین یوناجاق گر توخونا تیشه سی داشه.

Yüzlərcə yabancı naxışı duysa da Fərhad
Şirin yonacaq gər toxuna tişəsi daşə.

❊

چشمی که فروغ از دل بیدار ندارد

شمعیست که شایستهٔ بالین مزاراست.

اول گؤز کی ایشیق آیدین اوره کدن آلابیلمز

یالنیز مزار اوسته ایشاران شمعی خاطیرلار.

Ol göz ki ışıq aydın ürəkdən alabilməz
Yalnız məzər üstə ışaran şəmi xatırlar.

❊

*

زشت در سلک نکویان مینماید زشتتر

پای طاووس از پر طاووس رسوا میشود.

چرکین آرتیق اولو چیرکین اولا گؤیچک لر آرا

طاووسون پرلری دیر رسوا اياغین ائله ین.

Çrkin artıq olu çirkin ola göyçəklər ara
Tavusun pərləridir rüsva ayağın eləyən.

*

چند بتوان ساخت موی خویش چون قیر از خضاب

چون نمی گردد جوان دل این سیه کاری چه سود.

نه قدر یاخمالیسان آغ ساچینا قاره خضاب

اورک اولمازسا جوان یوخ بو قارا ایشده ثواب.

Nə qədər yaxmalısan ağ saçına qarə xəzab
Ürək olmazsa cəvan yox bu qara işdə səvab.

*

عبث مرغ چمن برآب وآتش میزند خود را

گل بی شرم از آغوش خس بیرون نمی آید.

یئرسیز یئره بلبل یاخیری اودلارا جانین

گیرمیش تیکانین قوینونا گل آیریلا بیلمز.

Yersiz yerə bülbül yaxırı odlara canın
Girmiş tikanın qoynuna gül ayrılabilməz.

*

*

دهن خویش به دشنام میالا هرگز

کین زر قلب به هرکس که دهی باز دهد.

بولاما آغزینی عالمده سؤیوش وئرمه گیلن

قایتارار هرکیمه وئرسن بو قاییرما قیزیلی.

Bulama ağzını aləmdə söyüş verməgilən
Qaytarar hər kimə versən bu qayırma qızılı.

*

غافل کند از کوتهی عمر شکایت

شب در نظر مردم بیدار بلند است.

غافیلین وار عؤمرون قیسالیغیندان گیلئیی

یاتمایانلارا گلینجه چوخ اوزوندور گئجه لر.

Ğafilin var ömrün qısalığından gileyi
Yatmayanlara gəlincə çox uzundur gecələr.

*

اگر از اهل دلی باش در سفر دائم

که نقطه از حرکت صد کتاب گردیدست.

اهل حال ایسن اگر ائیله سیاحت دائم

نقطه ترپنمک ایله یوز کتابا چئوریلدی.

Əhli hal isən əgər eylə səyahət daim
Nöqtə tərpənmək ilə yüz kitaba çevrildi.

*

*

عشق یکسان ناز درویش و توانگر میکشد
این ترازو سنگ و گوهر را برابر میکشد.

عشق عینیله چکر شاه و گدانین نازینی
بو ترازوده داش ایلن گهره بیر چکی وار.

Eşq eynilə çəkər şaho gədanın nazını
Bu tərazudə daş ilən göhərə bir çəki var.

*

هیچ قفلی زکلید دگری وانشود
هر زبان گوشی و هرگوش زبانی دارد.

دگیشیک اولسا آچارین آچامازسان قفلی
هر سؤزون اؤز قولاغی هر قولاغین اؤز سؤزو وار.

Dəgişik olsa açarın açamazsan qıfılı
Hər sözün öz qulağı hər qulağın öz sözü var.

*

جوان را صحبت پیران حصار عافیت باشد
بخاک وخون نشیند تیر چون دور از کمان گردد.

قورویار قلعه کیمی گنجی قوجانین اؤیودو
اوخ اوزاق گئتسه یاییندان قارا توپراغه دوشر.

Qoruyar qələ kimi gənci qocanın öyüdü
Ox uzaq getsə yayından qara torpağə düşər.

*

*

پاک کن از غیبت مردم دهان خویش را
ایکه از مسواک هردم میکنی ندان سفید.

سن کی هردم قیلیسان دیشلری میسواک ایله آغ
نه اوچون غیبت ایله آغزینی ناپاک ائدیسن ؟

Sən ki hərdəm qılısan dişləri misvak ilə ağ
Nə üçün ğeybət ilə ağzını napak edisən ?

*

نمی توان غم دل را بخنده بیرون کرد
ز خنده روئی گل تلخی از گلاب نرفت.

گولوش ائتمز اوره گین درد و غمین جاندان ایراق
گول گولر اوزله گلابین آلابیلمز آجیسین.

Gülüş etməz ürəgin dərdü ğəmin candan iraq
Gül gülər üzlə gülabın alabilməz acısın.

*

دل چو ذوق بیخودی دریافت خصم جان شود
بر زمین ساکن نگردد طفل چون دامن شناخت.

نه دیر عارسیزلیق اگر دادسا کؤنول جانی یاخار
یئرده دورماز گر اوشاق اولسا قوجاق ایله تانیش.

Nədir arsızlıq əgər dadsa könül canı yaxar
Yerdə durmaz gər uşaq olsa qucaq ilə tanış.

*

*

ز درد و داغ محبت مگو به مرده دلان

تنور سرد سزاوار بستن نان نیست.

آلووو سؤنموشه آچما یانار عشقین غمینی

پیشیره نمز چؤره گی تندیر اگر اولسا سویوق.

Alovu sönmüşə açma yanar eşqin ğəmini
Pişirənməz çörəgi təndir əgər olsa soyuq.

*

چو نی هرآنکه بست کمر در طریق عشق

کام از نوا گرفت اگر پر شکر نشد.

هرکیم نی اولوب باغلادی بئل عشق یولوندا

شکر وئره بیلمزسه ده کام آلدی نوادن.

Hər kim ney olub bağladı bel eşq yolunda
Şəkkər verəbilməzsə də kam aldı nəvadən.

*

از خجالت نتواند سر خود بالا کرد

عمر هرکس چو قلم صرف بگفتار شود.

اوتانیب قالدیرا بیلمز یوخاریه باشینی

عؤمرونو کیم کی قلم تک دانیشیقلا گئچیره.

Utanıb qaldırabilməz yuxariyə başını
Ömrünü kim ki qələm tək danışıqla geçirə.

*

*

پیش از آن کین دل صد پاره پریشان گردد

فکر شیرازه زموی کمری باید کرد.

پاره پاره بو کؤنول آرتیق پریشان اولمامیش

رشته یه زلف نگارایلن صحاف اولسون گرک.

Parə parə bu könül artıq pərişan olmamış
Riştəyə zülfi nigarilən səhaf olsun gərək.

*

ره صلاح بدست آر در جوانی ها

که پیش پا به چراغ مزار نتوان دید.

گنج ایکن خیرو صلاحین یولونا قوی قدمین

یوخسا گؤز شمع مزار ایله گؤرنمز اؤنونو.

Gənc ikən xeyrü səlahın yoluna qoy qədəmin
Yoxsa göz şəmi məzarilə görənməz önünü.

*

زبان شکوه ما نیست شمع هر مجلس

چو سنگ آتش ما در جگر نهان باشد.

دیله گلمز گیلئیی شمع کیمی یانسا اوره ک

داش کیمی اؤز اودونو گیزلی توتار باغریندا.

Dilə gəlməz gileyi şəm kimi yansa ürək
Daş kimi öz odunu gizli tutar bağrında.

*

*

بهرهٔ خواجه ز اسباب بجز محنت نیست

عرق از بار گران قسمت حمال شود.

مال و دولتدن اولان وارلیبا پای محنتدیر

شله اولدوقجا آغیر حمبالا قیسمت تردیر.

Malü dölətdən olan varlıya pay möhnətdir
Şələ olduqca ağır həmbala qısmət tərdir.

*

مبند دل بجگر گوشه چون رسد بکمال

که خون چو مشگ شود در ختن نمی ماند.

چوخ دا بئل باغلاما ائولادینا چاتسا کمالا

قان دؤنوب مشگ اولالی ترک ختن قیلمالیدیر.

Çox da bel bağlama evladına çatsa kəmala
Qan dönüb müşg olalı tərki xötən qılmalıdır.

*

سرایت می کند در ظالمان آزار مظلومان

که فریاد از دل سخت کمان بیش از نشان خیزد.

مظلومون چکدیگی غم ظالیمی ده درده سالار

اوره گی برک یایین آهی نشاندان چوخ اولار.

Məzlumun çəkdigi ğəm zalimi də dərdə salar
Ürəgi bərk yayın ahı nışandan çox olar.

*

*

درنگیرد صحبت پیر و جوان با یکدگر

با کمان یکدم مدارا تیر نتوانست کرد.

بیر بیریله سؤزو توتماز جوان ایله قوجانین

هاردا گؤردون تاپالار یای ایله اوخ بیر بیرینی.

Bir birilə sözü tutmaz cəvan ilə qocanın
Harda gördün tapalar yay ilə ox bir birini.

*

قناعت کن کزین گلشن ببوئی هرکه قانع شد

چو زنبور عسل کاشانه اش پرنوش میگردد.

آری تک کیم کی قناعت ائده گولدن قوخویا

باغ عالمده اولار منزیلی شهد ایله دولو.

Arı tək kim ki qənaət edə güldən qoxuya
Bağı aləmdə olar mənzili şəhd ilə dolu.

*

نشر اختر

تبریز، اول خیابان طالقانی، جنب داروخانه رازی

تلفن: ۰۴۱۱-۵۵۳۰۱۷۶ و ۰۹۱۱ ۴۱۶ ۶۸۹۷

Graphic-Design < Sona Safaian سونا صفاییان < BRD

فهرست کتاب

کیتابین ایچینده کیلر

Kitabın içindəkilər